

Przemysław Żurawlew

MOTYLE DZIENNE (*LEPIDOPTERA*: *HESPERIOIDEA* I *PAPILIONOIDEA*) OKOLIC PLESZEWA (WIELKOPOLSKA)

Daily butterflies (*Lepidoptera: Hesperioidea* i *Papilionoidea*) in the area of Pleszew (Wielkopolska)

ABSTRAKT: W pracy podano informacje o 60 gatunkach motyli dziennych jakie zanotowano w okolicach Pleszewa (SW Wielkopolska), z czego 59 gatunków wykazano w latach 1994-2012. Potwierdzono obecność w woj. wielkopolskim *Satyrium acaciae*, a także kolejne stanowiska *Cupido argiades*, które wyraźnie wskazują na reekspansję gatunku w tym regionie. Współcześnie nie wykazano *Limenitis populi*. Gatunkami figurującymi na Czerwonej Liście Gatunków Ginących i Zagrożonych w Polsce są: *Papilio machaon*, *Lycaena dispar*, *Satyrium acaciae*, *Apatura iris* i *Apatura ilia*. Gatunkiem znajdującym się w Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt jest *Lycaena dispar*.

Słowa kluczowe: motyle dzienne, powiat pleszewski, *Satyrium acaciae*, *Cupido argiades*

ABSTRACT: This article collects information on the 60 species of daily butterflies encountered in the area of Pleszew (SW Wielkopolska), 59 of which were reported in the years 1994-2012. The presence in Wielkopolskie Province of *Satyrium acaciae* was confirmed as well new localities of *Cupido argiades*, which are distinctly indicative of reexpansion of the species in that region. Currently, *Limenitis* is not recorded. The species listed in Red List of Threatened Species in Poland are: *Papilio machaon*, *Lycaena dispar*, *Satyrium acaciae*, *Apatura iris* and *Apatura ilia* while *Lycaena dispar* is a species listed in the Polish Red List of Endangered Animals.

Key words: daily butterflies, District of Pleszew, *Satyrium acaciae*, *Cupido argiades*

Wstęp

Motyle dzienne należą do najlepiej poznanych owadów w naszym kraju (Buszko i Masłowski 2008, Sielezniew i Dziekańska 2010, Warecki 2010). Niestety intensyfikacja rolnictwa, zabudowa terenów i stosowanie na dużą skalę insektycydów w lasach powoduje zmniejszanie się ich bogactwa gatunkowego (Buszko i Nowacki 2002). Skutkuje to tym, iż motyle dzienne stanowią większość gatunków prawnie chronionych w Polsce i dominują w Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt, omawiającej bezkręgowce (Głowaciński i No-

wacki 2004). W prezentowanej pracy przedstawiono wyniki wieloletnich obserwacji nad tą grupą owadów na obszarze zdominowanym przez użytki rolne i bory sosnowe.

Teren badań

Materiał zawarty w niniejszym artykule pochodzi prawie wyłącznie z powiatu pleszewskiego (711,91 km²), który znajduje się w południowo-wschodniej części woj. wielkopolskiego. Uwzględniono również nieliczne informacje z przygranicznych re-

jonów sąsiednich powiatów. Krajobraz terenu badań został ukształtowany przez zlodowacenie środkowopolskie, które ustąpiło ponad 150 tysięcy lat temu. Fizjograficznie obszar należy do regionu Nizina Południowowielkopolska. Większość leży w mezoregionie Wysoczyzna Kaliska, która jest płaską i monotonną równiną o gliniastym podłożu. Północno-wschodnia część powiatu pleszewskiego, leżąca na linii Bogusław-Grab, wchodzi w skład mezoregionu Równina Rychwalska, będącej kotlinowatym obniżeniem pomiędzy przyległymi wysoczyznami. Jej obszar pokrywają ubogie piaski, z których w nielicznych miejscach wytworzyły się wydmy. Na terenie powiatu pleszewskiego dominują gleby bielcowe piaszczyste (81%), ponadto występują gleby słabo ilaste i płowe gliniaste (10%), gleby pylaste (7%) oraz torfowe i murszowe (2%) (Anders et al. 1999, Kondracki 2000). Największą rzeką omawianego terenu jest Proсна, w jej dolinie znajdują się nieliczne starorzecza. Mniejszych rzekami są Lutynia, Ner, Patoka, Giszka, Ciemna, Grabówka, Garbacz i Orla. Największym akwenem jest zaporowy Zbiornik Gołuchowski, na rzeczce Ciemnej. Stawy znajdują się w Gołuchowie, Taczanowie, Kwileniu, Pleszewie, Mamotach, Żegocinie i Grabie, a glinianki w Kwileniu, Kowalewie, Lenartowicach i Nowej Wsi pod Pleszewem (Wilżak i Żurawlew 2008). W lasach na terenie gmin Chocz i Gizałki znajduje się kilkadziesiąt torfowisk. Użytki rolne zajmują powierzchnię 462,61 km² (64,9%), lasy i grunty leśne obejmują 135,98 km², stanowiąc 19,1% powierzchni powiatu. Łąki i pastwiska zajmują zaledwie 48,34 km² (6,7%), najliczniej występując w dolinach rzecznych, głównie nad Proszą, Lutynią i Nerem. Pozostałe obszary, tj. zabudowa, wody i inne, zajmują powierzchnię 64,98 km² (9,3%) (Urząd Statystyczny w Poznaniu 2006).

Materiał i metody

Dane zebrano w latach 1994-2012 podczas licznych badań przyrodniczych, podczas których penetrowano różnorodnie środowiska. Najwięcej czasu spędzono w dolinach rzek, pośród łąk, torfowisk i w kompleksach leśnych. W latach 1994-2005 notowano dane o łatwych w identyfikacji gatunkach. Od roku 2006 zaczęto fotograficznie dokumentować obserwacje, a od roku 2009 rozpoczęto w celu identyfikacji chwycić motyle siatką entomologiczną. Nieliczne spreparowane okazy zdeponowano w Muzeum Górnośląskim w Bytomiu. Prezentowany materiał pochodzi z 15 kwadratów wg układu UTM: BC94, XT74, XT75, XT84, XT85, XT86, XT87, XT94, XT95, XT96, XT97, YT04, YT05, YT06, YT07 (tab. 1). W przeglądzie gatunków omówiono motyle chronione i najrzadziej spotkane. Wiele ważnych, głównie udokumentowanych fotograficznie lub okazami obserwacji przekazali: Paweł T. Dolata, Waldemar Fluder (WF), Paweł Kostuj (PK), Piotr Paluszkiwicz (PP), Grzegorz Markiewicz (GM), Eugeniusz Markiewicz (EM) i Andrzej Melke (AM). W identyfikacji niektórych gatunków pomógł Adam Larysz. Wszystkim tym osobom składam serdeczne podziękowania.

Przegląd wybranych gatunków

HESPERIIDAE

***Erynnis tages* (Linnaeus, 1758)**

- powszeleatek brunatek

- Taczanów (XT84), 20 VII 2008, 1 ex.; Nowa Wieś (XT95), 9 V 2008, 1 ex.; Pleszew (XT95), 19 VII 2011, 16 VII 2012, po 1 ex. (PK); Piła (YT05), 2 V 2012, 1 ex. (EM).
Gatunek mezofilny. Występuje na obszarze całego kraju (Buszko i Masłowski 2008).

***Carchardus alcaeae* (Esper, 1780)**

- **warcabnik ślazowiec**

- Gizalki (XT86), 30 VII 2004, 1 ex.; Pomiedzy Gizalkami a Tomicami (XT87), 8 VI 2008, 1 ex.; Chorzew (XT95), 27 VII 2009, 1 ex. (PP); Kwileń (XT96), 15 VIII 2004, 15 VII 2007, 7 V 2009, po 1 ex.; Piła (YT05), 13 i 17 VII 2009, 4 i 7 VII 2011, po 1 ex. (EM).

Gatunek kserotermofilny. Spotykany nieczęsto, głównie w środkowej i południowej części kraju (Buszko i Masłowski 2008).

***Pyrgus malvae* (Linnaeus, 1758) - powszeleatek malwowiec**

- Pomiedzy Gizalkami a Tomicami (XT87), 10 VI 2007, 6 VI 2010, po 1 ex.; Pleszew (XT95), 20 V 2009, 1 ex.; Kwileń (XT96), 13 V 2008, 1 ex.; Piła (YT05), 3 VI 2010, 8 V 2011, po 1 ex. (EM).

Gatunek mezofilny. Występuje na terenie całego kraju (Buszko i Masłowski 2008).

***Carterocephalus palaemon* (Pallas, 1771)**

- **kosternik palemon**

- Taczanów (XT84), 4 VI 2008, 17, 24 i 29 V, 1 i 5 VI 2009, 28 V 2010, 21 V 2012, po 1 ex. (PP, PK); Koźminiec (XT84), 28 V 2010, 3 ex., 8 VI 2010, 5 ex.; Kowalew (XT85), 18 VI 2006, 1 ex. (WF); Cieśle (XT94), 9 VI 2010, 1 ex.; Pomiedzy Pleszewem a Zieloną Łąką (XT95), 20 V 2009, 3 ex.; Grodzisko (XT95), 21 V i 8 VI 2009, po 1 ex. (PK); Gołuchów (YT04), 21 V i 8 VI 1994, po 1 ex. (AM); Piła (YT05), 24 V i 2 VI 2010, po 1 ex. (EM); Nowolipisk (YT06), 15 VI 2008, 1 ex.; Białobłoty (YT07), 9 VI 2006, 1 ex.; Dziewiń Duży (YT07), 1 VI 2011, 2 exx.

Gatunek higrofilny. Poza północną częścią kraju, występuje w całej Polsce (Buszko i Masłowski 2008).

***Carterocephalus silvicola* (Meigen, 1829)**

- **kosternik leśniak**

- Koźminiec (XT84), 28 V 2010, 1 ex.

Gatunek higrofilny. Lokalny i niezbyt liczny, najczęściej notowany w północno-wschodnich rejonach kraju (Buszko i Masłowski 2008).

PIERIDAE

***Leptidea reali* (Reissinger, 1989)**

- Dobra Nadzieja (XT94), 13 VII 2011, 1♂ (po aparacie kopulacyjnym det. A. Larysz). Pozostałe obserwacje dotyczą zapewne także tego gatunku, jednak na podstawie tylko fotografii nie sposób tego potwierdzić. Gatunek higrofilny. Poza wysokimi górami rozpowszechniony w całym kraju (Buszko i Masłowski 2008).

***Pieris edusa* (Fabricius, 1777)**

- **bielinek rukiewnik**

- Kowalew (XT85), 10 VIII 2008, 1 ex. (WF); Pleszew (XT95), 28 VII 2009, 6 VIII 2011, po 1 ex. (PŻ, PK); Pomiedzy Grodziskiem a Kuźnią (XT95), 14 VIII 2011, 1 ex. (EM); Kwileń (XT96), 11 VIII 2007, 5 VIII 2009, po 1 ex.; Broniszewice (XT96), 11 VIII 2007, 1 ex.; Pomiedzy Kwileniem a Niniewem (XT96), 13 VIII 2007, 1 ex.; Niniew (XT96), 19 VII 2011, 5 exx.; Jedlec (YT04), 26 VIII 2003, 1 ex.

Gatunek ubikwistyczny. Rozpowszechniony w całym kraju, oprócz wysokich gór (Buszko i Masłowski 2008).

***Colias croceus* (Fourcroy, 1785)**

- **szlaczkoń sylwetnik**

- Kościelna Wieś (BC94), 17 VIII 2009, 2♂♂; Kowalew (XT85), 1 VIII 2009, 1♂ (WF); Nowa Wieś (XT86), 16 VIII 2010, 1♀; Dobra Nadzieja (XT94), 7 VIII 2009, 1♂.

Gatunek ubikwistyczny, wędrowny i wykazywany z całego kraju. Pojawia się w zmiennej liczbie w poszczególnych latach (Buszko i Masłowski 2008).

LYCAENIDAE

Lycaena dispar (Haworth, 1802)

- czerwończyk nieparek

- Polskie Ołendry (XT74), 4 VIII 2011, 4 exx.; Pomiędzy Polskimi Ołendrami a Wykami (XT74), 4 VIII 2011, 1 ex.; Strzyżew (XT75), 28 VIII 2009, 1 ex.; Galew (XT75), 4 VIII 2011, 1 ex.; Pomiędzy Galewem a Zakrzewem (XT75), 4 VIII 2011, 1 ex.; Taczanów (XT84), 27 V 2009, 1 ex. (PP, PK); Koźminiec (XT84), 8 VI 2010, 1 ex.; Kowalew (XT85), 3 VI, 31 VII i 7 IX 2006, 27 VII 2008, po 1 ex. (WF); Baranówek (XT85), 7 i 31 VIII 2008, po 1 ex. (WF); Skrzypnia (XT85), 24 VIII 2009, 1 ex.; Tomice (XT87), 22 VIII 2010, 1 ex.; Pomiędzy Tomicami a Gizałkami (XT87), 8 VI 2008, 22 VIII 2010, po 1 ex.; Dobra Nadzieja (XT94), 13 VIII 2010, 29 V i 24 VII 2011, do 4 exx.; Pomiędzy Dobrą Nadzieją a Ludwiną (XT94), 7 VIII 2009, 1 ex.; Kuczków (XT94), 4 VIII 2011, 1 ex.; Lenartowice (XT95), 10 VI 2007, 1 VIII 2009, po 1 ex.; Pleszew, planty (XT95), 31 VII 2006, 19 VII 2007, 15, 19 i 31 VIII 2008, po 1 ex. (WF, PK, PŻ); Pleszew, koło cmentarza przy ul. Piaski (XT95), 21 VII i 6 VIII 2011, po 1 ex. 24 VIII 2011, para in copula (PK, PŻ); Pomiędzy Pleszewem a Prokopowem (XT95), 5 VIII 2011, 1 ex.; Nowa Wieś (XT95), 2 VI 2008, 23 VI 2010, po 1 ex.; Kwileń (XT96), 8 VI, 11 i 14 VIII 2007, 31 VII 2008, 5 VIII 2009, 7 VI 2012, do 2 exx.; Pomiędzy Kwileniem a Niniewem (XT96), 13 VIII 2007, 1 ex.; Niniew (XT96), 19 VII 2011, 3 exx.; Chocz (XT96), 17 VIII 2010, 1 ex.; Broniszewice (XT96), 10 VI 2008, 1 ex.; Pomiędzy Broniszewicami a Kwileniem (XT96), 11 VIII 2007, 1 ex.; Gołuchów (YT04), 12, 14 i 19 VIII 2006, po 1 ex. (WF); Pomiędzy Bielawami a Gołuchowem (YT04), 23 VIII 2010, 1 ex.; Pomiędzy Czerminkiem a Wszółowem (YT04), 7 VI 2012, 1 ex. (PK); Piła (YT05), 17 VI 2007, 9 i 22 VIII 2008, 11 VI 2009, 24 VII 2011, po 1 ex. (EM); Białobłoty (YT07), 21 VIII 2009, 5 exx.

Gatunek higrofilny, spotykany na terenie badań w wilgotnych miejscach pośród łąk, na terenie starorzeczy, glinianek, nad rowami i na skrajach lasów. Ten chroniony gatunek odnotowano na 31 stanowiskach, zlokalizowanych prawie na całym obszarze badań. Zdecydowanie dominują obserwacje drugiego pokolenia (80%). Notowany powszechnie na niżu, rzadko na pogórzach i w niższych położeniach górskich (Buszko i Masłowski 2008).

Thecla betulae (Linnaeus, 1758)

- pazik brzoziowiec

- Kowalew (XT85), 20 VIII i 11 IX 2006, 10 VIII 2008, po 1 ex. (WF); Kuczków (XT94), 21 VIII 2010, 1 ex. (PK); Chorzew (XT95), 27 VII 2009, 1 ex. (PK); Pleszew (XT95), 9 VIII 2010, 31 VIII 2011, po 1 ex.; Kwileń (XT96), 26 VIII 2009, 1 ex.; Gołuchów (YT04), 18 IX 2010, 1 ex.; Piła (YT05), 22 i 30 VIII 2009, 14 VIII 2011, po 1 ex. (GM, EM).

Gatunek mezofilny. Występuje w całym kraju, spotykany jednak rzadko (Buszko i Masłowski 2008).

Favonius quercus (Linnaeus, 1758)

- pazik dębowiec

- Taczanów (XT84), 9 VII 2010, 1 ex. (WF); Białobłoty (YT06), 10 VII 2010, 1 ex.

Gatunek mezofilny, podobnie jak następne dwa gatunki, zapewne jest znacznie częstszy na terenie badań. Spotykany w całym kraju, jednak jako imago nieczęsto (Buszko i Masłowski 2008).

Satyrrium w-album (Knoch, 1782)

- ogończyk wiązowiec

- Gołuchów (YT04), 15 i 25 VII 2010, po 1 ex. (PK).

Gatunek mezofilny. Notowany w całej Polsce, jednak jako postać dorosła niezbyt często (Buszko i Masłowski 2008).

***Satyrium pruni* (Linnaeus, 1758)**

- **ogonczyk śliwowiec**

- Kuczaków (XT94), 3 i 14 VI 2011, 27 VI 2012, po 1 ex. (PK); Jedlec (YT04), 1 VI 2012, 2 ex. (PK); Piła (YT05), 4 VI 2012, 1 ex. (EM).

Gatunek kserotermofilny. W kraju dość pospolity, tylko na północy rzadko spotykany (Buszko i Masłowski 2008).

***Satyrium acaciae* (Fabricius, 1787)**

- **ogonczyk akacjowiec**

- Kowalew (XT85), 18 VII 2008, 1 ex. (WF); Baranówek (XT85), 14 VII 2010, 2 ex. (WF); Kuczaków (XT94), 8 VII 2010, ok. 20 ex., 11 VII 2010, ok. 10 ex., 13 VII 2010, 9 i 16 VII 2011, po 1 ex. (PK, PŻ); Chorzew (XT95), 22 VII 2010, 1 ex. (PK).

Gatunek kserotermofilny. Wymienione obserwacje są potwierdzeniem występowania tego gatunku w woj. wielkopolskim (Żurawlew i Słodzinka 2011). Wcześniej podawał go Wize (1917, 1922) z okolic Borka Wielkopolskiego. W Polsce znany z rozproszonych stanowisk w południowej części kraju (Buszko i Masłowski 2008).

***Cupido argiades* (Pallas, 1771)**

- **modraszek argiades**

- Kościelna Wieś (BC94), 23 VIII 2011, 1 ex.; Taczanów (XT84), 5 VII 2009, 1 ex. (PK); Kowalew (XT85), 2 i 3 IX 2006, 9 VII 2009, do 2 ex. (WF); Pleszew (XT95), 12 i 19 VIII 2006, 31 VIII i 3 IX 2008, 13 VII 2010, do 2 ex. (WF, PK); Nowa Wieś (XT95), 22 VIII 2007, 9 V, 10 VII i 2 IX 2008, 25 VIII 2009, do 15 ex. (Żurawlew 2007, PŻ); Lenartowice (XT95), 9 IX 2008, 4 IX 2009, do 2 ex.; Chocz (XT96), 20 V 2007, 1 ex. (Żurawlew 2007); Kwileń (XT96), 29 VI, 2, 11 VII, 11, 13, 20, 21 i 30 VIII 2007, 8 V, 3 VII, 18 VIII, 4 i 9 IX 2008, 24 IV, 9 VII, 5 i 26 VIII 2009, do 15 ex. (Żurawlew 2007, PŻ); Broniszewice (XT96), 22 VII 2007, 1 ex. (Żurawlew 2007); Gołuchów (YT04), 5 i 6 VII 2009, 22 i 23 VIII 2010, do 3 ex. (WF, EM, PŻ);

Turowy (YT05), 31 VIII 2009, 2 ex.; Piła (YT05), 22 VIII i 25 IX 2010, 22 VIII, 2 i 3 IX 2012, po 1 ex. (EM).

Gatunek mezofilny. Odnotowany na 12 stanowiskach. Wymienione stwierdzenia, jak i te wcześniej opublikowane (Żurawlew 2007, Żurawlew et al. 2010), wyraźnie wskazują na reekspansję tego gatunku w południowej i wschodniej Wielkopolsce, w porównaniu do poprzedniego okresu badań (Buszko 1997).

***Plebejus argus* (Linnaeus, 1758)**

- **modraszek argus**

- Gizalki-Las (XT97), 14 VII 2010, ok. 50 ♂♂.

Gatunek kserotermofilny. Występuje na obszarze całego kraju, częściej spotykany na południu (Buszko i Masłowski 2008).

***Plebejus idas* (Linnaeus, 1761)**

- **modraszek idas**

- Gizalki-Las (XT97), 14 VII 2010, 2 ♂♂; Białobłoty (YT07), 9 VII 2010, 1 ♂; Pomiędzy Białobłotami a Czarnym Brodem (YT07), 29 VI 2011, 1 ♂.

Gatunek kserotermofilny. Zasiadła całą Polskę, na ogół jednak występuje lokalnie (Buszko i Masłowski 2008).

***Aricia agestis* (Denis & Schiffermüller, 1775)**

- **modraszek agestis**

- Kowalew (XT85), 10 IX 2006, 26 VII 2008, po 1 ex. (WF); Borucin (XT94), 23 VII 2011, 1 ex. (PK); Pleszew (XT95), 28 VII 2009, 24 VIII 2011, po 1 ex.; Pomiędzy Pleszewem a Prokopowem (XT95), 31 VIII 2011, 1 ex.; Grodzisko (XT95), 8 VIII 2009, 1 ex. (PP); Chocz (XT96), 20 V 2007, 1 ex.; Kwileń (XT96), 14 i 15 VII, 16 i 21 VIII 2007, 29 VI 2011, po 1 ex.; Pomiędzy Kwileniem a Niniewem (XT96), 13 VIII 2007, 1 ex.; Piła (YT05), 14 i 22 VII 2007, 6 IX 2008, 14 VII 2009, 27 V i 25 IX 2010, 7, 10 i 16 VII, 18 IX 2011, po 1 ex. (EM).

Gatunek kserotermofilny. Występuje w całym obszarze kraju, najrzadziej w górach (Buszko i Masłowski 2008).

***Polyommatus coridon* (Poda, 1761)**

- modraszek korydon

- Gołuchów (YT04), 4 VIII 2009, 1 ex. (WF). Gatunek kserotermofilny. W Polsce szeroko rozsiadlony na nizinach, brak go w Karpatach i Sudetach oraz na ich pogórzach, na północy lokalny (Buszko i Masłowski 2008).

NYMPHALIDAE

***Brenthis ino* (Rottemburg, 1775)**

- dostojka ino

- Ludwina (XT94), 6 i 12 VI 2011, po 1 ex. (PK); Piła (YT05), 17 VI 2007, 27 VI 2009, 11-20 VI 2011, 30 V - 16 VI 2012, do 15 ex. (EM). Gatunek higrofilny. Zasadza cały kraj, poza wysokimi górami (Buszko i Masłowski 2008).

***Nymphalis polychloros* (Linnaeus, 1758)**

- rusałka wierzbowiec

- Karminiek (XT84), 19 IV 2011, 1 ex.; Piekarczew (XT85), 21 IV 2011, 1 ex.; Tomice-Górki (XT87), 30 IV 2007, 1 ex.; Broniszewice-Marianin (XT95), 12 VIII 1997, 1 ex.; Pleszew (XT95), 18 VI 2011, 1 ex.; Kwileń (XT96), 28 VI 2007, 1 ex.; Gołuchów (YT04), 6 VII 1983, 1 ex. (AM); Piła (YT05), 25 III 2007; 1 ex. (EM). Gatunek mezofilny. Spotykany w całym kraju, na ogół jednak nielicznie (Buszko i Masłowski 2008).

***Melitaea athalia* (Rottemburg, 1775)**

- przepłatka atalia

- Maciejew (XT74), 8 VI 2010, 1 ex.; Grodzisko (XT95), 28 VII 2009, 26 VI, 19 VII 2010, do 10 ex. (PK, PŻ); Zawidowice (XT95), 6 VII 2011, 5 ex. (PK).

Gatunek mezofilny. Występuje w całym kraju, na ogół w pospolocie (Buszko i Masłowski 2008).

***Apatura iris* (Linnaeus, 1758)**

- mieniak tęczowiec

- Ludwina (XT94), 29 VI 2010, 1 ex. (PK, PP). Gatunek mezofilny. Nieliczenie spotykany w całej Polsce (Buszko i Masłowski 2008).

***Apatura ilia* (Denis & Schiffermüller, 1775)**

- mieniak strużnik

- Taczanów (XT84), 1 VII 2009, 2 ex. (PK); Dobra Nadzieja (XT94), 6 VII 2008, 1 ex.; Ludwina (XT94), 29 VI 2010, 12 VI 2011, po 2 ex. (PK, PP); Pleszew (XT95), 25 IX 2006, 1 ex. (WF); Piła (YT05), 17 VII 2009, 30 VI 2012, po 1 ex. (EM).

Gatunek mezofilny. Zasadza cały kraj, najliczniej Karpaty i wschód kraju (Buszko i Masłowski 2008).

***Coenonympha arcania* (Linnaeus, 1761)**

- strzępotek perełkowiec

- Zawady (XT95), 17 VI 2009, ok. 10 ex. (WF); Jedlec (YT04), 27 V 2012, 1 ex. (PK); Piła (YT05), 19 VI 2011, 1 ex. (EM); Pomiędzy Józefowem a Białobłotami (YT06), 14 VI 2011, 1 ex.; Dziewiń Duży (YT07), 1 VI 2011, 1 ex.; Białobłoty (YT07), 14 VI 2011, ok. 20 ex., 29 VI 2011, 1 ex.; Czarny Bród (YT07), 29 VI 2011, 1 ex.; Orlina Duża (YT07), 29 VI 2011, 1 ex.

Gatunek mezofilny. W Polsce spotykany w całym kraju, oprócz wyżej położonych terenów górskich (Buszko i Masłowski 2008).

***Hyponephele lycaon* (Rottemburg, 1775)**

- przestrojnik likaon

- Szymanowice (XT87), 21 VIII 2011, 1 ex. Gatunek kserotermofilny. Lokalnie i nielicznie zasiedla cały kraj (Buszko i Masłowski 2008).

Fot. 1. Powszeledek brunatek *Egrynnis tages*, Pleszew (XT95), 16 VII 2012 (fot. P. Kostuj)

Fot. 2. Ogończyk akacjowiec *Satyrium acaciae*, Kuczków (XT94), 8 VII 2010 (fot. P. Kostuj)

Fot. 3. Modraszek argiades *Cupido argiades*, Kwileń (XT96), 18 VIII 2008 (fot. P. Żurawlew)

Fot. 4. Mieniak tęczowiec *Apatura iris*, Ludwina (XT94), 29 VI 2010 (fot. P. Kostuj)

Tab. 1. Występowanie motyli dziennych w poszczególnych kwadratach UTM pod Pleszewem.

× - dane historyczne, ○ - lata 1994-2005, ● - lata 2006-2012, ●? nieoznaczone *Leptidea* sp. z lat 2006-2012

Table 1. Distribution of daily butterflies in individual UTM squares near Pleszew.

× - historical data, ○ - years 1994-2005, ● - years 2006-2012, ●? indeterminate *Leptidea* sp. years 2006-2012

Lp. No.	Gatunek/UTM	BC94	XT74	XT75	XT84	XT85	XT86	XT87	XT94	XT95	XT96	XT97	YT04	YT05	YT06	YT07
1	<i>Egrynnis tages</i>				●					●				●		
2	<i>Carcharodus alceae</i>						○	●		●	●			●		
3	<i>Pyrgus malvae</i>							●		●	●			●		
4	<i>Carterocephalus palaemon</i>				●	●			●	●			●	●	●	●
5	<i>Carterocephalus silvicola</i>				●											
6	<i>Thymelicus lineola</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●		●	●	●
7	<i>Thymelicus sylvestris</i>				●	●	●		●	●	●	●		●		●
8	<i>Ochlodes sylvanus</i>				●	●			●	●				●	●	
9	<i>Papilio machaon</i>	●			○	●	○	○	○	●	●		○	●		●
10	<i>Leptidea reali</i>								●	●?	●?		●?	●?		
11	<i>Anthocharis cardamines</i>		●		●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
12	<i>Pieris brassicae</i>	●	●		●	●		●	●	●	●	●	●	●		●
13	<i>Pieris rapae</i>	●	●	●	●	●		●	●	●	●	●	●	●		●
14	<i>Pieris napi</i>	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
15	<i>Pieris edusa</i>					●				●	●		○			
16	<i>Colias hyale</i>	●	●			●		●	●	●	●	●	●	●		
17	<i>Colias croceus</i>	●				●	●		●							
18	<i>Gonepteryx rhamni</i>	●	●		●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
19	<i>Lycaena phlaeas</i>	●		●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
20	<i>Lycaena dispar</i>		●	●	●	●		●	●	●	●		●	●		●
21	<i>Lycaena tityrus</i>	●			●	●		●	●	●	●	●	●	●		●
22	<i>Collophrys rubi</i>				●		●			●	●	●		●	●	●
23	<i>Thecla betulae</i>					●			●	●	●		●	●		
24	<i>Favonius quercus</i>				●										●	
25	<i>Satyrrium w-album</i>												●			
26	<i>Satyrrium pruni</i>								●				●	●		
27	<i>Satyrrium acaciae</i>					●			●	●						
28	<i>Celastrina argiolus</i>	●	●		●	●	●	●	●	●	●		●	●	●	●
29	<i>Cupido argiades</i>	●			●	●				●	●		●	●		
30	<i>Plebejus idas</i>											●				●
31	<i>Plebejus argus</i>											●				

Lp. No.	Gatunek/UTM	BC94	XT74	XT75	XT84	XT85	XT86	XT87	XT94	XT95	XT96	XT97	YT04	YT05	YT06	YT07
32	<i>Aricia agestis</i>					•			•	•	•			•		
33	<i>Polyommatus icarus</i>	•	•		•	•		•	•	•	•	•	•	•		•
34	<i>Polyommatus coridon</i>												•			
35	<i>Argynnis paphia</i>				•				•	•	•		•	•		
36	<i>Issoria lathonia</i>	•	•	•	•	•		•	•	•	•	•	•	•	•	•
37	<i>Brenthis ino</i>								•					•		
39	<i>Boloria selene</i>				•	•		•	•	•	•	•		•		
39	<i>Boloria dia</i>		•	•		•		•	•	•	•	•		•		•
40	<i>Vanessa atalanta</i>	•		•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
41	<i>Vanessa cardui</i>		•		•	•	•	•	•	•	•	•	•	•		•
42	<i>Aglais io</i>	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
43	<i>Aglais urticae</i>		•	•	•	•	○	•	•	•	•	•	•	•	•	
44	<i>Polygonia c-album</i>	•			•	•	○	•	•	•	•		•	•	•	•
45	<i>Araschnia levana</i>	•	•		•	•	•	○	•	•	•	•	•	•	•	•
46	<i>Nymphalis antiopa</i>				•		•	○	•	•	•	•	○	•	•	•
47	<i>Nymphalis polychloros</i>				•	•		•	•	•			×	•		
48	<i>Melitaea athalia</i>		•							•						
49	<i>Limenitis populi</i>												×			
50	<i>Apatura iris</i>								•							
51	<i>Apatura ilia</i>				•				•	•				•		
52	<i>Lasiommata megera</i>	•	•		•	•		•	•	•	•		•	•		•
53	<i>Pararge aegeria</i>		•		•	•	•		•	•	•	•	•	•		•
54	<i>Coenonympha arcania</i>									•			•	•	•	•
55	<i>Coenonympha glycerion</i>					•		•		•	•			•	•	
56	<i>Coenonympha pamphilus</i>	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•
57	<i>Maniola jurtina</i>	•		•	•	•	•	•	•	•	•	•	•	•		•
58	<i>Aphantopus hyperantus</i>	•			•	•			•	•	•	•	•	•	•	•
59	<i>Hyponephele lycæon</i>							•								
60	<i>Melanargia galathea</i>	•				•	○		•	•	•		•	•		•
	Razem gatunków	23	20	12	37	39	22	31	42	48	41	27	(38)	47	21	31

Podsumowanie

W okolicach Pleszewa w latach 1994-2012 wykazano 59 gatunków motyli dziennych, co stanowi 49% ich stanu w woj. wielkopolskim (na 119 gatunków) i 36% w Polsce (na 164 gatunków) (Buszko i Nowacki 2000, Buszko i Masłowski 2008, Masłowski i Charchuła 2010). Nie potwierdzono występowania *Limnitis populi*, który był notowany przed rokiem 1940 w Gołuchowie (Wodziczko et al. 1938). Ważne faunistycznie było wykrycie kilku stanowisk *Satyrium acaciae*, gatunku nie notowanego w Wielkopolsce od prawie 100 lat (Wize 1917, 1922). Stwierdzono również kolejne stanowiska *Cupido argiades*, które wyraźnie

wskazują na reekspansję gatunku w tej części kraju. Warte uwagi było też odnotowanie innych rzadko spotykanych gatunków: *Carterocephalus silvicola*, *Colias croceus*, *Thecla betulae*, *Favonius quercus*, *Satyrium w-album*, *Satyrium pruni*, *Aricia agestis*, *Polyommatus coridon* i *Hyponephele lycaon* (tab. 1).

Gatunkami umieszczonymi na Czerwonej Liście Gatunków Ginących i Zagrożonych w Polsce (Buszko i Nowacki 2002) są: *Papilio machaon* (LC), *Lycaena dispar* (LC), *Satyrium acaciae* (NT), *Apatura iris* (LC) i *Apatura ilia* (LC), natomiast jedynym gatunkiem znajdującym się w Polskiej Czerwonej Księdze Zwierząt (Głowaciński i Nowacki 2004) jest *Lycaena dispar* (LC).

Tab. 2. Liczba gatunków motyli dziennych wykazanych na badanych obszarach Wielkopolski i ziemi wieluńskiej

Tab. 2. The number of daily butterfly species in the researched areas of Wielkopolska and Wieluń land

Lokalizacja/Location	Lata badań/ Research years	Symbol UTM/ Number of UTM squares	Liczba gatunków/ No. of species	Autor/Author
Okolice Poznania	1951-1965	?	87	Klonowski (1975)
Poligon Biedrusko	1997-2002	5	71	Walczak (2002)
Nadwarciański PK	1970-2005	5	62	Brzeg (2007)
Wielkopolski PN	1976-1996	4	62	Baraniak et al. (1999)
Okolice Wieruszowa	2007-2012	7	59	S. Pawlak (dane niepubl.)
Okolice Pleszewa	1994-2012	15	59	niniejsza praca
Nadleśnictwo Zielonka	2002-2004	2	57	Śliwa (2005)
Okolice Ostrowa Wlkp.	1994-1996	7	55	Walczak (1998)
PK im. D. Chłapowskiego	?	?	50	Sobczyk (2011)
Okolice Gostynia	1996-1999	7	49	Wendzonka (1999, msc.)
Rezerwat „Meteoryt Morasko”	1994	1	44	Bąkowski (1996)
Okolice Wielunia	2000-2007	3	43	Szeląg (2007)
Okolice Wągrowca	1999	2	40	Walczak (2003)

Na badanym obszarze zdecydowanie dominowały gatunki mezofilne (37 gatunków), następnie licznie były motyle kserotermofilne (8 gatunków), ubikwistyczne (8 gatunków) i higrofilne (6 gatunków).

Stwierdzona liczba gatunków jest wysoka w porównaniu do wielu wcześniej badanych obszarów w Wielkopolsce i na sąsiadującej ziemi wieluńskiej (tab. 2). Pod Pleszewem dane zbierano jednak aż przez 18 lat i to na obszarze wchodzącym w skład 15 kwadratów UTM. W najlepiej zbadanych 4 kwadratach wykazano 41, 42, 47 i 48 gatunków (tab. 1), średnio 32 gatunki na 1 kwadrat UTM. Na terenie poligonu Biedrusko stwierdzono znacznie wyższą liczbę gatunków, w 5 kwadratach UTM stwierdzono: 36, 44, 53, 55 i 68 gatunków (średnio 51 gatunków) (Walczak 2002). Z kolei pod Ostrowem Wielkopolskim maksymalnie wykazano w 2 kwadratach 40 i 44 gatunki (Walczak 1998), pod Gostyniem w jednym kwadracie 45 gatunków (Wendzonka, msc.), a w kwadracie obejmującym rezerwat „Meteoryt Morasko” 44 gatunki (Bąkowski 1996).

LITERATURA

- BARANIAK E., KUBASIK W., SOSIŃSKI J. 1999. Motyle dzienne (*Lepidoptera: Papilionoidea, Hesperioidea*) Wielkopolskiego Parku Narodowego. *Bad. Fizj. nad Polską Zach. C.*, 45: 13-27.
- BĄKOWSKI M. 1996. Motyle dzienne (*Lepidoptera, Rhopalocera*) rezerwatu „Meteoryt Morasko”. *Rocz. nauk. Pol. Tow. Ochr. Przyr. „Salamandra”*, 1: 175-180.
- BRZEG A. 2007. Motyle dzienne (*Zyganeidae, Hesperioidea* i *Papilionoidea*) Nadwarciańskiego Parku Krajobrazowego. *Biul. Park. Krajobraz. Wielkopolski* 13(15): 72-84.
- BUSZKO J. 1997. Atlas rozmieszczenia motyli dziennych Polski, 1986-1995. Turpress, Toruń.
- BUSZKO J., NOWACKI J. 2000. The Lepidoptera of Poland. A Distributional Checklist. *Polish Entomological Monographs* 1: 1-178.
- BUSZKO J., MASŁOWSKI J. 2008. Motyle dzienne Polski. Wydawnictwo Koliber, Nowy Sącz.
- BUSZKO J., NOWACKI J. 2002. Motyle *Lepidoptera*. In: GŁOWACIŃSKI Z. (red.). *Czerwona Lista Zwierząt Ginących i Zagrożonych w Polsce*. Instytut Ochrony Przyrody PAN, Kraków.
- GŁOWACIŃSKI Z., NOWACKI J. 2004. (red.). *Polska Czerwona Księga Zwierząt. Bezkręgowce*. Kraków-Poznań.
- KONDRACKI J. 2000. *Geografia regionalna Polski*. PWN, Warszawa.
- KLONOWSKI 1975. Materiały do fauny motyli większych Wielkopolski. *Bad. Fizj. nad Polską Zach. C.*, 28: 140-161.
- MASŁOWSKI J., CHARCUŁA R. 2010. *Lampides boeticus* (Linnaeus, 1767) (*Lepidoptera: Lycaenidae*) – pierwsze stwierdzenie w Polsce. *Wiad. entomol.*, 29(3): 193-195.
- SIELEZNIEW M., DZIEKAŃSKA I. 2010. Motyle dzienne. *Fauna Polski*. Multico Oficyna Wydawnicza, Warszawa.
- SOBCZYK D. 2011. Motyle dzienne Parku Krajobrazowego im. Gen. Dezyderego Chłapowskiego. *Biul. Park. Krajobraz. Wielkopolski* 17(19): 104-107.
- SZELAĞ I. M. 2007. Różnorodność gatunkowa motyli dziennych (*Lepidoptera: Rhopalocera*) w południowo-zachodniej części województwa łódzkiego (cz. I). *Rocznik Wieluński*, tom 7: 1-7.

- ŚLIWA D. 2005. Motyle większe (Macrolepidoptera) wybranych ekosystemów w Nadleśnictwie Doświadczalnym Zielonka – Park Krajobrazowy Puszcza Zielonka. Biul. Park. Krajobraz. Wielkopolski 11(13): 197-216.
- WALCZAK U. 1998. Motyle dzienne (*Lepidoptera: Papilionoidea, Hesperioidea*) Ostrowa Wielkopolskiego i okolic. Bad. Fizj. nad Polską Zach. C., 45: 29-40.
- WALCZAK U. 2002. Motyle dzienne (*Lepidoptera: Papilionoidea, Hesperioidea*) poligonu wojskowego w Biedrusku. Roczn. nauk. Pol. Tow. Ochr. Przyr. „Salamandra”, 6: 103-118.
- WALCZAK U. 2003. Materiały do poznania motyli dziennych (*Lepidoptera: Rhopalocera*) okolic Łekna i Tarnowa Pałuckiego. Studia i Materiały Pałuk, UAM, Poznań.
- WARECKI A. 2010. Motyle dzienne Polski. Atlas bionomii. Wydawnictwo Koliber, Nowy Sącz.
- WENDZONKA J. 1999. Motyle dzienne (*Rhopalocera*) okolic Gostynia. Praca magisterska wykonana w Zakładzie Zoologii Systematycznej UAM w Poznaniu.
- WENDZONKA J. (msc.). Fauna motyli dziennych (*Lepidoptera: Papilionoidea, Hesperioidea*) na tle wybranych zbiorowisk roślinnych Południowej Wielkopolski. Maszynopis.
- WILŻAK T., ŻURAWLEW P. 2008. Przyroda Powiatu Pleszewskiego. Starostwo Powiatowe w Pleszewie, Pleszew.
- WIZE K. 1917. Motyle okolic Jeżewa. Przyczynek do fauny Wielkopolskiej. Roczn. Pozn. Tow. Przyj. Nauk, Poznań, 44: 1-25.
- WIZE K. 1922. Dopełnienie spisu motyli z Jeżewa. Pr. Kom. mat.-przyr., Poznań, ser. B, 1: 260-266.
- WODZICZKO A., KRAWIEC F., URBAŃSKI J. 1938. Pomniki i zabytki przyrody Wielkopolski. Wydawnictwo Okręgowego Komitetu Ochrony Przyrody na Wielkopolskę i Pomorze 8: 1-472.
- ŻURAWLEW P. 2007. Nowe obserwacje modraszka argiadesa *Cupido argiades* (*Lycaenidae, Lepidoptera*) w południowo-wschodniej Wielkopolsce. Przegl. Przyr. 18(3-4): 129-130.
- ŻURAWLEW P., SŁODZINKA R. 2011. Potwierdzenie występowania *Satyrium acaciae* (Fabricius, 1787) (*Lepidoptera: Lycaenidae*) w Wielkopolsce. Wiad. entomol. 30(4): 268-269.
- ŻURAWLEW P., MIELCZAREK S., PAWLAK S., BARTUZI J. 2011. Nowe dane o rzadko spotykanych motylach dziennych (*Lepidoptera: Hesperioidea, Papilionoidea*) w Wielkopolsce i na ziemi wieluńskiej. Przegl. Przyr. 22(1): 97-107.

Summary

The paper presents the results of the study of daily butterflies in the District of Pleszew (711,91 km²) situated in the south-east part of Wielkopolskie Province. The research area is dominated by farmland which cover 462,61 km² (64,9%), forests and forested land cover 135,98 km², which amounts to 19,1% of the district. Meadows and pastures cover 48,34 km² (6,7%) and occur most often in the river valleys of Prosna, Lutynia and Ner. Other areas i.e. built-up land, waters and other cover 64,98 km² (9,3%). The data was collected in the years 1994-2012 in the course of nature study during which various environments were searched through. Most of the research time was spent in the river valleys, on meadows, mires and in forest complexes. The material presented in the paper comes from 15 UTM squares: BC94, XT74, XT75, XT84, XT85, XT86, XT87, XT94, XT95, XT96, XT97, YT04, YT05, YT06, YT07

(table 1). In the years 1994-2012 in the area of Pleszew 59 species of daily butterfly were reported, which corresponds to 49% of their population in Wielkopolska and 36% in Poland. The species recorded in the Red List of Threatened Species for Poland are: *Papilio machaon* (LC), *Lycaena dispar* (LC), *Satyrrium acaciae* (NT), *Apatura iris* (LC) and *Apatura ilia* (LC), whereas the only species from the Polish Red List of Animals was *Lycaena dispar* (LC). *Limenitis populi* was not confirmed, though before 1940 it was recorded in Gołuchów. Significant was founding a few localities of *Satyrrium acaciae*, a species not recorded in Wielkopolska for nearly a hundred years. New localities of *Cupido argiades* were reported, which clearly indicates a reexpansion of the species in this part of the country. Worth mentioning is the recording of rarely encountered: *Carterocephalus silvicola*, *Colias croceus*, *Thecla betulae*, *Favonius quercus*, *Satyrrium w-album*, *Satyrrium pruni*, *Aricia agestis*, *Polyommatus coridon* and *Hyponphele lycaon*. The research area was decidedly dominated by mezophile species (37 species), next came xerothermophilous species (8 species), ubiquitous ones (8 species) and hygrophilous ones (6 species).

Adres autora:

Przemysław Żurawlew
Kwileń 67a, 63-313 Chocz
e-mail: grusleon@gmail.com